

**Четверте вересня**

**Класна робота**

**РЗМ№1 Повторення й узагальнення вивченого про мовлення. Види мовленнєвої діяльності.**

**Різновиди аудіювання (ознайомлювальне, вивчальне, критичне). Різновиди читання . Стилi, типи мовлення (*повторення*). Жанри мовлення**

- 1. Що таке мова і мовлення?**
- 2. Які ви знаєте стилі і типи мовлення?**
- 3. Які є види і форми мовлення?**
- 4. Доведіть, що мовлення тісно пов'язане з мисленням?**
- 5. Які існують вимоги до мовлення?**
- 6. Як впливає на мовлення мовленнєва ситуація?**
- 7. Які її складові?**

**Часто у спілкуванні ми вживаємо поняття «мова» і «мовлення» як рівнозначні. Але які відмінності між мовленням і мовою і чи є вони такими насправді, спробуємо розібратися**



**Мова** – явище загальне, абстрактне;

**мовлення** – конкретне.

Загальне (мова) реалізується в конкретному (мовленні).

Конкретність мовлення виявляється в тому, що його можна:

- чути,
- записати на магнітну стрічку,
- бачити і прочитати, якщо йдеться про текст.

Мову безпосередньо спостерігати неможливо. Саме тому мовознавець має справу з мовленням, вивчає звучне мовлення або тексти. Завдання лінгвіста «добути» з мовлення мову.

**Мова** – явище відносно стабільне, довговічне, загальноприйняте; **мовлення** – динамічне (рухливе), випадкове й унікальне. Так, наприклад, сучасна українська літературна мова охоплює період від І. Котляревського до наших днів, її норми (орфоепічні, орфографічні, лексичні та граматичні) є відносно стабільними й загальноприйнятими. У мові немає помилок, у ній усе правильно. У мовленні люди можуть припускатися помилок. Мову можна порівняти з написаною композитором симфонією. Під час виконання симфонії (мовлення) хтось із музикантів помилково може «взяти» не ту ноту. Зрештою, і весь твір по-своєму може бути «прочитаний» і зінтерпретований диригентом. Унікальність мовлення полягає у своєрідному використанні мовних засобів, у вживанні випадкових слів, словоформ, словосполучень тощо.



**Мовлення** можна характеризувати за темпом, тембром, тривалістю, гучністю, артикуляційною чіткістю, акцентом тощо



**Мовлення** – лінійне, **мова** – нелінійна. Мовлення розгортається в часі. Для того, щоб вимовити якусь фразу, потрібен певний часовий проміжок, бо слова вимовляються послідовно одне за одним, а в мові всі звуки, слова, словоформи тощо існують одночасно.



З історичного погляду **мовлення** первинне, а **мова** вторинна. Спершу виникали в мовленні окремі слова, фрази тощо, а згодом із фактів мовлення склалася мова. З погляду сучасності, навпаки, мовлення твориться з фактів мови: для вираження думки мовець відбирає з мови необхідні мовні одиниці й формує фразу за наявними в мові граматичними правилами.

# Відмінності мови і мовлення

## МОВА

Явище загальне, соціальне, абстрактне  
Реалізується в конкретному (мовлення)

Явище стабільне, фіксоване, довговічне, загальноприйняте.  
Мовні норми (орфоепічні, орфографічні, граматичні,  
лексичні) відносно стабільні

У мові немає помилок,  
вона – еталон

## МОВЛЕННЯ

Конкретне явище, індивідуальне.  
Притаманне кожній особистості

Явище динамічне (рухливе),  
випадкове й унікальне

У мовленні мовці  
припускаються помилок



Отже, **мова** – це знакова система одиниць спілкування і правил їх функціонування, тобто інвентар і набір граматичних правил, що існують у свідомості носіїв.

У той час, як **мовлення** – конкретно вживана мова, способи спілкування в їх конкретній реалізації.

**Мова** – є і процес мовлення, і результат цього процесу.

**Мова і мовлення** тісно пов'язані один з іншим.

**Мова** пізнається шляхом аналізу, мовлення – шляхом розуміння



*Час, що витрачається людиною на різні види мовленнєвої діяльності, розподіляється приблизно так*

**письмо 9%**

**Читання (16%)**

**Говоріння (30%)**

**Аудіювання (45%)**





# Види мовленнєвої діяльності



# Види аудіювання

ГЛОБАЛЬНЕ

ДЕТАЛЬНЕ

КРИТИЧНЕ



У ЦЛОМУ

У ДЕТАЛЯХ

З  
АНАЛІЗОМ  
ПОЧУТОГО

## Види читання

ЧИТАННЯ ВГОЛОС

ЧИТАННЯ МОВЧКИ

## Види читання

### Ознайомлювальне

### Вивчальне

### Вибіркове

## Що потрібно усвідомити?

Чи варто це читати? Кому текст адресовано? Який зміст має кожен із розділів (абзаців) і текст в цілому?

Яка тема та основна думка тексту? Що в тексті головне, а що – другорядне? Яку нову для читача інформацію містить текст?

Про що говориться в тексті? Яка інформація є корисною? У яких частинах (розділах) тексту її вміщено?

## Характер читання

Швидке перегортання сторінок, читання заголовків; перегляд окремих фрагментів тексту, ознайомлення з ілюстраціями; читання анотації, змісту видання

Повільне, вдумливе читання тексту або його частин; глибоке проникнення в його зміст; максимально повне осягнення нової інформації

Перегортання сторінок, швидке читання заголовків, змісту, окремих фрагментів тексту; повільне читання потрібних частин з метою вилучення потрібної інформації

Процес читання складається з трьох етапів: ·

- **мотиваційного** (визначення мети);
- **аналітико-синтетичного** (сприйняття, розуміння);
- **виконувального** (прийняття рішення на основі одержаної інформації з наступним говорінням або письмом)



Змістовне

Послідовне

Правильне

Багате

**Вимоги до  
мовлення  
(говоріння)**

Образне

Точне

Доцільне

Виразне

Продумай тему й основну думку висловлювання; розкривай тему повністю, але без зайвих слів, не пиши (не говори) того, чого не розумієш

Говори зв'язно, логічно, за записаним або продуманим планом (тезами), не перестрибуй з одного на інше. Дбай про переходи («місточки»), узагальнення, висновки

Уникай повторів, банальностей, пустопорожніх фраз, послуговуйся різноманітними, але зрозумілими тобі мовними засобами, не повторюй тих самих слів, однакових речень, уникай монотонності, однотипної структури речень

Добирай найточніші слова, чітко формулюй думку, у разі потреби звернись до тлумачного, синонімічного словників

Володій виражальними засобами звукового і художнього мовлення (наголосом, паузами, темпами)

Уміє оцінити ситуацію спілкування й засоби, які найкраще підходять для неї. Завжди зважай на те, з ким розмовляєш, з якою метою, де

Добирай слова і речення, які яскраво, емоційно можуть впливати на слухача

Дотримуйся літературних норм вимови і написання, словотворення, будови речень



# Стилі мовлення

Розмовний

Художній

Публіцистичний

Науковий

Офіційно-діловий

Конфесійний

Епісторальний

# ТИПИ МОВЛЕННЯ



*ОЦІНКА*



*Прочитайте. До якого стилю належить поданий текст? Відповідь обґрунтуйте. Визначте тему та мікротему тексту.*

\*І раптом я побачив серед жовтих одну білу лілею. Вона не стирчала, як її жовті сусідки, а вільно лежала на воді. Її зелені черенці були, як добрі ласкаві руки, що обережно й турботливо тримали вінчик білих пелюсток. Кожна пелюсточка була окремо від інших, але всі разом вони утворювали таку дивовижну гармонію форм і фарб, що не можна було відірвати очей. Ця біла лілея була немов ясний вогник серед темної ночі, немов єдина зірочка в синьому небі, немов миле обличчя серед інших, байдужих, облич. (Д. Ткач)

*Який тип висловлювання (опис, розповідь, роздум) використано в тексті? Свою думку аргументуйте.*

## Гра «Я – коректор»

*У кожній парі словосполучень визначте нормативне. Укажіть, які саме норми літературної мови порушено.*

Оцінки по історії, оцінки з історії.

Скласти іспит, здати іспит.

Із-за хвороби, через хворобу.

Дякую вас, дякую вам.

При вашій допомозі, з вашою допомогою.

Добрий по натурі, доброї вдачі.

Самий активний учень, найактивніший учень.

Розкажи за брата, розкажи про брата.

Зустріч зі школярами, зустріч з школярами.

Вчитися на протязі життя, вчитися протягом життя.

По програмі, за програмою.

Скажіть у двох словах, скажіть двома словами.

**Читання мовчки. Сторінка 222-223**



# Домашнє завдання.

Вправа 487 (письмово).